

Kiskócsagtelepek a Hármas-Körös mentén. A Hármas-Körös halászteleki szakaszán jelentős gémtelepek alakultak ki. A kolóniákat elsősorban bakcsók, majd kiskócsagok és legkisebb számban üstökös gémekek lakják.

A fészektelepek az ártéri galéria erdőben a fűzfákon alakultak ki. Egyes fűzfákon 5—6, sőt 8 fészek is található. A múlt évben egy nagy telep volt a Körös Aranyos elnevezésű holt szakaszán. Az idén (1962) a fűzfák egy részét legallyazták s a madarak szétszóródtak, aminek következtében három fészektelep alakult ki (olyan helyeken, ahol már évekkkel ezelőtt is volt telep).

A kolóniákat sorrend szerint megszámoztuk. A számok növekedése egyenes arányban van a telepek létszámával. Mindegyik telep a folyó bal partján van.

Az 1. számú telep — a legkisebb — a vasúti hídtól balra fekszik Szarvas felől nézve. A 2. számú a halászteleki gátórház után mintegy 3—400 méterre. A 3. telep Aranyosban van. Itt fészkel az üstökös gém és a kiskócsag nagyrésze is. 1961-ben 45—50 pár kiskócsag költött az Aranyosban. 1962-ben is kb. ennyi a fészkelő párok száma a három telepen (Aranyosi holt-ágban mintegy 20 pár).

1962 tavaszán — a rossz időjárás következtében — szórványosan, hármas-négyes csoportokban érkeztek meg a madarak. A korán érkezők visszamentek a hideg elől. IV. hó 30-án a fészkekben 1—5 tojás volt.

Ezeket a gémtelepeket, vagy inkább összefoglaló néven halászteleki gémtelepet (közel vannak egymáshoz) ajánlatos lenne minél előbb teljeseen védetté nyilvánítani.

ifj. Réthy Zsigmond

Little Egret colonies along the Triple-Körös. Along the „Halásztelek” section of the joint Triple-Körös river (E Hungary) considerable heronries have developed. They are inhabited primarily by Night-Herons, then by Little Egrets and in smallest numbers by Squacco-Herons. The colonies are located upon the willows of the gallery-woods in the flood-area. On some trees 5—6, even 8 nests can be counted. Last year there was a large colony along the dead-arm section of the Körös called Aranyos. This year (1962) a part of the willows had been cropped, the birds had dispersed and consequently three colonies developed at spots where there had not been any for years. We have numbered the colonies one after another and the increase of the numbers is in direct proportion with the population of the colonies. They are all at the left bank of the river. Colony Nr.1. — the smallest — is located on the left of the railway-bridge if sighted from Szarvas. Nr.2. is about 3—400 meters after the dam-wardhouse of Halásztelek. Nr.3. is in the Aranyos section. Here do most of the Squacco Herons and Little Egrets nest too. In 1961 about 45—50 pairs of Little Egrets had been breeding. In 1962. the number of the nesting pairs was about the same in the three colonies (in the Aranyos dead-arm about 20 pairs). In spring 1962 — in consequence of the bad weather — the birds arrived sporadically, in groups of three-four. The early arrivals went back because of the cold. On April 30th there were 1—5 eggs in the nests. These heronries — all being near to each other let us say by a comprehensive name: the heronry of Halásztelek — ought to be declared a Sanctuary all the sooner.

Zsigmond Réthy jun.

A fekete gólya fészkelése a Bakonyban. Közel 10 éve tartom nyilván a bakonyrédei „Küküllőfej”-dülőben levő két fekete gólya pár fészket, ahol rendszeresen költöttek. 1959-ben csak az egyik pár érkezett meg, míg a másik párnak csak egyik madara s bár fészkelési időben a fészkek körül tartózkodtak, megállapítható volt, hogy a párban érkezettek sem költöttek ebben az esztendőben.

Nagy Imre

Black Stork nesting in the Bakony Mountains. For nearly ten years I have kept an eye on the nests of two pairs of Black Storks (*Ciconia nigra*). In 1959. only one pair of them arrived, while of the other pair only one bird made its appearance at the old nest. The pair did not breed either.

Imre Nagy

Fekete gólya fészkelése a Bodrogközben. Tarcal előtt a Takta holtágának rétségein, valamint a Tisza és Bodrog folyók találkozásánál levő árterületeken az 1950-es évek végén sűrűn láttunk fehér gólyákkal (*Ciconia ciconia*) együtt bogarászó fekete gólya (*Ciconia nigra*) párokat is, 1959 nyarán VÁMOSI BERTALAN több napon át pontosan megfigyelte az etető fekete gólya párok mozgását. A fészkek helye Bodrogkeresztural szemben Zalkod irányában elterülő kis árterületi erdőség volt, melyet a víz levonulása után esaki augusztusban tudtunk megközelíteni. VIII. 17-én VÁMOSI BERTALAN és SZEGEDI FERENC társaságában felkerestük a helyet, bár a legelőn még mindig helyenként térdig ért a víz. Az erdőhöz közel fekvő magános fán meg is találtuk az első fészket, alatta halcsontok, csigák, egy összetört tojás és néhány toll hevert. Kevéssel ezután az erdő felől két fekete gólya húzott el felettünk, s így rövidesen megtaláltuk az erdő hasonló két fáján egymástól mintegy 50 lépésre a másik két fészket is.

Radványi Ottó

Black Storks breeding in the Bodrogköz — Before Tarcal on the meadows in the dead-arm of the Takta, as well as on the flood-areas at the confluence of the Tisza and Bodrog rivers (NE Hungary) — at the end of the 1950-s we frequently saw Black Stork (*Ciconia nigra*) pairs strolling with White Storks (*Ciconia ciconia*). In 1959. we found two nests of the former.

Otto Radványi

A pásztorgém rendszeres megjelenése a Saséri rezervátumban. Az *Aquila*-ban (1960–61., p. 204) SCHMIDT EGONNAL közös közleményben számoltunk be a pásztorgém (*Ardeola ibis*) első saséri látogatásáról. E fajt azóta a Saséren és környékén rajtam kívül több ízben megfigyelték többben is (*Bécsi, Csizmadia, Murvay, Ocsovszky, Schmidt, Péczely*) a sulyommal borított holtágakon, az élő Tisza kopár, homokos zátonyain, rizsföldeken és az árterek (Barci-rét, Atka) szántóföldjeinek száraz, kopár részein. Az immár négy egymást követő évben bekövetkező pásztorgém látogatás már valószínűleg nem a véletlen műve. Hivatkozással CSORNAI RICHARD (*Aquila* 1958., p. 227) *Bubulcus ibis* adataira, felhívom a figyelmet erre a más világtájak felé már erősen terjeszkedő madárfajra. Az ország déli vidékein fokozott figyelemmel kell kísérnünk a gémtelpeken megjelenő *Ardeola*-k faji hovatarozását.

Sterbetz István

Buff-backed Heron's regular appearance in the Sasér-Sanctuary. — In *Aquila* Tom 1960–61, p. 204. together with EGON SCHMIDT in a joint paper we gave an account of the Buff-backed Heron's (*Ardeola ibis*) first visit in Sasér (S Tisza). We succeeded in observing this species year after year several times in the heronry and in the countryside of the Sanctuary. The summarized data of the observations are: 1959: Sasér, June 12–13th (E. SCHMIDT); August 1–2nd (I. STERBETZ); end of August (GY. CSIZMADIA); 1960: May 12th, near the bridge at Algyő (P. PÉCZELY); Sasér, June 23rd two specimens (I. STERBETZ); Martély July 1st and 3rd (L. OCSOVSKY); 1961: Sasér, June 10th (Á. MURVAY); June 11th (L. BÉCSI, Á. MURVAY, E. SCHMIDT, I. STERBETZ); ricefields at Hódmezővásárhely and heronry at Sasér, June 13th (Á. MURVAY); Atka-Island and Barci-meadow, July 24th 1–2 specimens (Á. MURVAY,

I. STERBETZ); fishpond by the Körtvélyes dead-arm of the Tisza, July 25th (Á. MURVAY); 1962: Sasér and Barci-meadow, July 6th (I. STERBETZ); J. BOGNÁR masterfisherman told about a small-sized, whitish yellow heron with stork-red legs on the sand-banks of the Sasér a few day previous the last date. Considering this description it must have been a Buff-backed Heron. The birds could mostly be observed on the barren sand-banks of the Main-Tisza, on its dead-arms covered with water-caltrop, on the rice-fields, and on the dry, barren parts of the plough-fields in the flood-areas (Atka, Barci-meadow). In the colony of Squacco Herons we had several times seen it perching by a nest and there is a data of a feeding scene on an occasion: but we could not determine the species of the Young in the inaccessible nest. In heronries, however, it can sometimes be observed that specimens lacking own brood engage in nursing the young of their kind or of other heron-species, thus the observed feeding the young does not necessarily testify the breeding of the Buff-backed Heron. — Literature: see the Hungarian text.

István Sterbetz

A Batla (*Plegadis falcinellus*) fészkelése a Saséri rezervátumban. Az 1962. évi fészkelési időnyben első ízben egy pár batla is költött a saséri gémtelenen. A fészket mintegy 8 m magasságban, ostornyél vékonyságú fűzgalyak közé építve, 4 db jól fejlett fiókéval találtam július 6-án. Az öregek a közeli rizstelepen táplálkoztak.

Sterbetz István

Glossy Ibis nesting in the Sasér-Sanctuary. In the breeding season of 1962. also a pair of Glossy Ibis (*Plegadis Falcinellus*) was incubating for the first time in the Sasér Heronry. I discovered the nest holding 4 well developed young on July 6th built among finger-thick willow-twigs at the hight of about 8 m. The adults found their daily food on the nearby ricefields.

István Sterbetz

Flamingó az Ipoly völgyében. Szécsény mellett az Ipoly kiöntéseiből visszamaradt tocsogókon gólyák, gémek és kárókatonák is szoktak tartózkodni. 1960. IV. 29-én kb. 250—300 lépésre láttam egy madarat, mely megragadta figyelmemet. Tőle kb. 80 lépésre egy gólya is állott, s így testnagyságát jól összevethettem az előbbiével. A gólyánál nagyobb természetű, két és fél-, háromszor nagyobb volt. Színezete barnás-és rózsás fehér. Nyilván tehát flamingó (*Phoenicopterus ruber*) lehetett csak. Három nappal később nem tartózkodott a vidéken. Megjegyzem, hogy Nógrádban 1923. VIII. 13-án Bánk és Felsőpetény között is észleltek már flamingót (SZILÁDY, Termtud. Közl., LXIII. p. 267).

Dr. Kiss Vilmos

Flamingo in the Ipoly-Valley. Near Széchény (N Hungary) on the puddles the overflowing of the river Ipoly left behind storks, herons and cormorants used to stay. On April 29th 1960. from about 250—300 yards I saw a bird that caught my attention. About 80 yards off it there was also a stork standing, so I could well compare the sizes of the two birds. It was two and a half or three times bigger sized than the stork. Its colouring was brownish and rosy-white. Evidently it can have been only a Flamingo (*Phoenicopterus ruber*). Three days later it was no more staying in the countryside. I wish to remark that Flamingo had already been sighted in County Nógrád between Bánk and Felsőpetény on August 13th 1923 (SZILÁDY, Termtud. Közl., LXIII, p. 267).

Dr. Vilmos Kiss

Szürkegém fészkelése Beresztelke községben. 1959. IV. 15.-én Beresztelkén (Breaza) járva megfigyeltem, hogy egy szürkegém (*Ardea cinera*) a ref. templom udvarán álló Juglans nigra-ra kezdi rakni a fészket. Ugyanaz év július 25-én, mikor újra ott jártam, két szürkegém fészket találtam. Az egyik fészkekből már kirepült a négy fióka, míg a másikban még ott ült szintén négy, már majdnem repülő fiatal.

1960. V. 25-én ugyancsak Beresztelkén és ugyanazon a fekete diófán 7 szürkegém fészket találtam. Bár a fa közvetlen szomszédságában van az iskola udvara, hol

állandóan tartózkodnak és zajonganak a gyerekek, ez a körülmény a gémekeket egyáltalán nem zavarta. Mindenik fészekben voltak fiókák és amelybe a toronyból be lehetett látni, abban 4 fióka volt.

Ugyanitt a templom udvarán 3 gólya (*Ciconia ciconia*) fészek is volt.

Mivel a község határában csak egy patak folyik át, a gémekeket a helybeli lakosok bementése szerint reggelenként gyakran lehet a mezőkön és vetéseken látni táplálékot keresgélve.

Kohl István

Grey Heron nesting within a village. On April 15th 1959, being at Beresztelke (Breaza, Transylvania) I observed that a Grey Heron (*Ardea cinera*) was beginning to build a nest on a *Juglans nigra* standing in the yard of the Calvinist-Church. On July 25th of the same year being there again I found two nests of Grey Herons on the tree. From one nest the four young had already been fledged, while in the other also four young were sitting, nearly full fledged. On May 25th 1960, I found 7 nests of Grey Herons on the same black-walnut tree. Though in the immediate vicinity of the tree in the school-yard there were noisy children constantly, this circumstance did not disturb the Herons at all. In each nest there were young and the one that could be overlooked from the steeple held four of them. At the same locality there were also three nests of Storks (*Ciconia ciconia*), two on firs and one upon the roof of the church. As the territory of the village is crossed by one brook only, the herons — according to the information obtained from the villagers — could often be seen in the mornings on the meadows and corn-fields looking for food.

István Kohl

A kis héja nagyerdei (Debrecen) fészkelése. Az utóbbi 20–25 év folyamán az Alföld déli részéről egyre több adatot kaptunk a kis héja (*Accipiter brevipes*) előfordulásáról kóborlási időben (HANKÓ, PÁTKAI, PORGÁNYI). Feltűnő volt azonban, hogy RADÓ 1949. VI. 6-án lőtt egy nászruhás hím példányt Hajduböszörmény határában. Ez az adat már sejtetni engedte, hogy a kis héja fészkel valahol az Alföldön. Saját első megfigyelésem a kis héjával kapcsolatban 1957-ben volt. 1957. június végén a debreceni Nagyerdőn egy már majdnem teljesen kifejlett példányt szedtek ki. Értesülesem szerint a fészekben 4 fióka volt: 3 a szedéskor kirepült és csak egyet sikerült elfogni. A fészek egy tölgyfa közepmagasságában, oldalra kinyúló ágon épült, a földtől kb. 15 m magasan, szajkó-szerűen vékony gallyakból rakva. A teljesen kifejlett madarat én is láttam: a példány a debreceni Állatkertben elpusztult. 1958-ban, előző évi fészektől kb. 2 km-re levő bozótos részben többször láttam a kis héját júniusban vadászni. 1959-ben szabályos váltója volt: minden délelőtt ugyanott láttam. Fészket azonban nem sikerült megtalálnom. 1960-ban nem figyeltem meg. 1961-ben többször láttam első fészke környékén. 1962-ben sikerült fészket is megtalálnom e ritka fajnak. V. 15-én láttam az első példányt: V. 17-én pedig három darab öreget. Egyik egy száraz ágon ült, a másik kettő kergetőzve elég erős „csikvu-csikvu” hangot hallattott. Távcsövön rögtön felismertem az amúgy is elég közel ülő madarat. Ebben az erdőrészben le is költött: fészket VI. 10-én találtam meg. A madár rajta ült, és a fa többszöri megkoppantása után sem repült ki. A fészek alatt VI. 14-én egy összetört tojást találtam, a madár nem ült a fészken. A másik fészket ugyanott találtam meg, ahol 1957-ben költött, a régi fészektől kb. 40 m-re (VI. 8.). A fészkéhez óvatosan érkező hím „kuek-kuek” hangon adott tudomást jöttéről, melyben az „u” hosszan elnyújtottan az „ek” röviden hangzott. A kis héja fészektől kb. 50 m-re fészkelő kabasólyom hímje többször rávágott a kis héjára, ilyenkor „kvik-kuik” hangot adott. A két kishéja fészek egymástól való távolsága kb. $2\frac{1}{2}$ —3 km lehetett. A második fészek kb. 15 m magasan van egy tölgyfa oldalra kinyúló ágán, nagy fagyöngycsomó elágazásában, hasonlóan az 1957-es fészekhez. VI. 15-én a fészekben 3 tojás volt. A tojások színe zöldes-fehér, egy-két nagyon halvány elmosódott folttal, de ezeket alig lehet észrevenni és ezért a tojások szinte egyszínűek. VI. 17-én GYÖRÝ JENŐ értesitésemre a fészket megtekintette, és a tojásokat a Madártani Intézet gyűjteménye számára begyűjtötte. VI. 15-én, amikor a fészeknél tartózkodtunk társammal, a madár 3 m-re is megközelített és éles „csikvú” hangján kiabált. A fészek környékén talált tollakból ítélve apró madarakkal, pintyekkel, gébicsekkel, cinkékkal táplálkozik. A fészke környékén a madár elég óvatos, igyekszik észrevétlenül fészkére szállni,

36. ábra. Kis héja (*Accipiter brevipes*) fészke
Figure 36. The Nest of Levant Sparrow Hawk

Debrecen, Nagyerdő, 17. VI. 1962.

(Photo: E. Györy)

míg fészektől távolabb könnyen megközelíthető. Repte hasonlít a karvalyéra, de még gyakrabban vitorlázik, egyik fáról a másikra lebbenve iparkodik becserkészni az apró madarakat. Körözni nagyon ritkán láttam. VII. 1-én megtaláltam a harmadik kishéja fészket is. Magas tölgyesben az énekes rigó hangjára lettem figyelmes, mely a kishéjáját utánozta. Mivel az énekes rigó a közelben tartózkodó madarak hangját szövi énekébe, ezért átkerestem az erdőrészt és meg is találtam a kishéja fészket kb. 2 és fél hetes fiókával, kb. 17 m magasan tölgy ágvillaiban. A fészkek anyaga ágakon kívül zöld levelekből is állott. Egyik fiókát meggyűrűztem, a másikat a Madártani Intézet részére kiszedtem. Délután a tojó melengette a fiókát, a hím egy közeli fán ült. VII. 7-én DR. PÁTKAI IMRÉVEL és KISS KEVÉVEL látogattuk meg a fészket. A fióka a fészkekben állt, a tojó madár pedig a közeli beszálló fán ült. Felkerestük a legelsőnek lelt fészket is, észrevettük, hogy a madár benne ül. Hosszas kopogtatásra és tapsolásra sem volt hajlandó elhagyni a fészket. Másnap a fészkekben egy kb. 2 hetes fiókát és egy kis helyen kilyukadt tojáshéjat találtunk. A fészken több zöld szilfaág volt. Ez a fészkek kb. 20 m magasan lép (fakin) csomóban épült, a törzstől 2 m-re kinyúló ágon. A fészket júniusban valószínűleg valaki kilötte, akkor találtam a fészkek alatt a 2 tojást, és a lyukas tojást is a sörét tette tönkre. A negyedik tojás ellenben, valamint az anyamadár is sértetlen maradt és bár VI. 14-én nem kotlotta, mégis kiköltötte azután. A fészkekben gerle-maradványokat találtunk.

Bár három pár kis héja fészkelte 1962-ben az erdőben, a madarakat a fészküktől távolabb elég ritkán láttam. Mindig óvatosan, ágak fedezetében repül, de az embert elég közelre bevárja. A madár a fészkekhez mindig ugyanabból az irányból érkezik kb. 2—2,5 óránként.

Aradi Csaba

Levant Sparrow Hawk nesting in the Nagyerdő of Debrecen. In the course of the last 20—25 years from the southern part of the Great Hungarian Plain we obtained more and more data on the occurrence of the Levant Sparrow Hawk (*Accipter brevipes*) in straggling time (HANKÓ, PÁTKAI, PORGÁNYI). It was remarkable, however, that on June 6th, 1949. RADÓ shot a nuptial-dressed male on the territory of Hajduböszörmény (near Debrecen). This data let it be anticipated that the Levant Sparrow Hawk was nesting somewhere on the Plain. My first own observation concerning the Levant Sparrow Hawk took place in 1957. At the end of June that year in the Nagyerdő of Debrecen an almost fullfledged specimen was collected. According to my information there were 4 young in the nest: in the course of the collection 3 flew away and only one succeeded to be caught. The nest was built midway up an oak, on a sideward outstretching branch, about 15 m. high from the ground, constructed from thin branchlets like that of a Jay. I also saw the fully developed bird, that perished in the Zoological Garden of Debrecen. In 1958. about 2 km off its nest of the previous year in a bushy range I saw the Levant Sparrow Hawk hunting several times. In 1959. it must have had a regular way, for I saw it every forenoon at the same place. I failed, however, in finding its nest. In 1960 I did not observe it. In 1961 I saw it several times in the vicinity of its previous nest. In 1962 I succeeded in finding the nest of this rare species. On May 15th did I see the first specimen, and on May 17th I saw 3 adults. One of them was perching on a dry branch, the other two chasing each other uttered fairly loud „chikwoo-chikwoo” sounds. With the aid of my binocle I recognized at once the bird being rather near me. It also brooded in that wood-section: I found its nest on June 10th. The bird was sitting in it and did not leave it even after my several knocks against the tree. On June 14th I found a crushed egg underneath the nest; the bird was not sitting in it. I found the other nest in the same area where the bird had bred in 1957, about 40 meters off her old nest (June 8th). The male arriving cautiously at the nest announced his coming by „kooek-kooek” calls in which the „oo” sounded prolonged and the „ek” short. About 50 meters off this nest a pair of Hobbies were nesting: the male several times swooped upon the Levant Sparrow Hawk, which uttered „kwuik-kwuik” sounds on these occasions. The distance between the two nests of the Levant Sparrow Hawks may have been about 2¹/₂—3 km. The second nest was built about 15 m. high from the ground upon the sideward stretching branch of an oak in the ramification of a mistletoe-bunch. On June 15th the nest held 3 eggs. Their colour was greenish-white with one or two very pale indistinct blots that could hardly be perceived and thus the eggs were nearly onecoloured. On my information JENŐ GYÓRY surveyed the nest on June 17th and we collected the eggs for the collection of the Ornithological Institute in Budapest. On June 15th staying near the nest the bird approached us as close as 3 m. shrilly calling „chikwoo”. Judging from the feathers found near the nest the bird feeds on small birds: finches, shrikes, tits. In the vicinity of the nest the bird is fairly cautious, endeavours to alight on it unnoticed, while farther away it is easy to approach, rather curious. Its flight resembles that of the Sparrow Hawk but it sails even more often: it tries to stalk the small birds by flitting from one tree to the other. I seldom saw it circling. On July 1st I found the third nest of Levant Sparrow Hawks too. In tall oak-timber my attention was arrested by the sound of a Song-Thrush imitating the call of the Levant Sparrow Hawk. As the Song-Thrush intermingles its song with the sounds of nearby staying birds, I searched the wood-section and succeeded in finding the nest of the Levant Sparrow Hawks holding two about 2 and a half week old young at the height of about 17 m. in the fork of a branch on an oak. The nest-material consisted also of green leaves besides twigs. I banded one young, the other was collected for the Ornithological Institute in Budapest. In the afternoon the female was warming the young: the male was perching on a nearby tree. On June 7th I revisited the tree together with DR. PÁTKAI and K. KISS. The young was standing in the nest, while the female was perching on a nearby roosting tree. Visiting also the first found nest, we perceived that the bird was sitting in it. It was not inclined to depart in spite of our sustained rapping the tree and clapping our hands. Next day we found in the nest an about two weeks old young and an egg-shell perforated at a small spot. There were several green elm-twigs on the nest that was built about 20 yard high in a mistletoe-bunch on an outstretching branch 2 yards from the trunk. The nest must have been shot at in June when I found

the 2 eggs below the nest and the holed egg must have been ruined by a small shot. The fourth egg, however, was left unharmed and so was the female, and though she was no more incubating on June 14th and 15th, yet the egg was hatched. We found the remains of a dove in the nest. Though three pairs of Levant Sparrow Hawks were breeding in that wood they could rather rarely be seen farther from their nests. It flies always cautiously sheltered by the foliage but will tarry till one comes up quite close. It arrives to the nest always from the same direction in about every 2—2,5 hours.

Csaba Aradi

37. ábra. Kis vércse fészken

Figure 37. Lesser Kestrel at the Nest

Makó, 1. V. 1952.

(Photo: Á. Kárpáti)

Kis vércse fészkelése Makó határában. 1952. V. 1-én Kárpáti Árpád Makó határában egy odvas fűzfából a kis vércse (*Falco naumanni*) négyes fészekalját gyűjtötte, amelyből kettő birtokomba került. A tojások mérete: 33,8/26,8; 33,0/26,5. A másik két tojás nem került hozzám, méretei előttem ismeretlenek. KÁRPÁTI a tojót fészken le is fényképezte.

Nemere Lajos

Lesser Kestrel nesting in the environs of Makó. On May 1-st, 1952. on the territory of Makó (SE Hungary) ÁRPÁD KÁRPÁTI collected the clutch of eggs of the Lesser Kestrel (*Falco naumanni*). Two eggs are in my possession; their measurements: 33,8/26,8; 33,0/26,5. The other two eggs did not get to me; their measurements are unknown. KÁRPÁTI even took a photo of the female on the nest. I am offering my grateful thanks to LÁSZLÓ MÁTÉ] for his kind controlling the determination of the eggs.

Lajos Nemere

Reznek fészkelése Cserebökényben. A cserebökényi többezer holdas füves puszta Szentes, Szarvas, Fábiánsebestyén között terül el. A puszta délnyugati sarkában 1952. június 2-án a művelt terület és puszta határán fű között, fűvel rendetlenül kibélelt fészekben egy tojást találtam, mely a kiürítéskor véresnek bizonyult. A madár, reznek (*Otis tetrax*), mintegy 35 lépésre tőlem fogolyhoz hasonló, de annál halkabb, berregő repüléssel kelt fel, s a föld felett alacsonyan repülve 100—150 m-rel arrébb, magas fűbe vágott be, ahonnan újra már nem tudtam felrebbenteni: ugyanitt egy hét múlva újra láttam. A tojás, mely 53,25 rész × 37,95 mm méretű és 3,37 g súlyú, csere útján RADETZKY JENŐ székesfehérvári gyűjteményébe került.

Dr. Ocsovszky László

Little Bustard nesting at Cserebökény. The grassy puszta of several thousand acres at Cserebökény is located between Szentes, Szarvas and Fábiánsebestyén (SE Hungary). On June 2nd, 1952. in the south-western corner of that puszta, at the border of the cultivated and grassy land, among the grass in a nest untidily lined with grass I found an egg that proved bloody when blown. About 35 paces from me the bird flew up with a partridge-like, but less loud prattling flight and flying low over the ground

alighted in the tall grass 100—150 m. farther, from where I could not start it up again: a week later I sighted it again at the same place. The measurements of the egg were: $53,25 \times 37,95$ mm. and 3.37 g. It got into the collection of JENŐ RADEZKY (Székesfehérvár) by way of exchange.

Dr. László Ocsovszky

Urali bagoly fészkelése a Sátorhegységben. 1962. július közepén a Fővárosi Állat- és Növénykert Madárosztályára egy diák pelyhes baglyot hozott. A madárnak feltűnően nagy, sárga csőre volt. A lába nagy, erős, a szárnyán és a farkán széles harántcsíkok láthatók. A madár habitusa az urali bagolyéra emlékeztetett és így figyelemmel kísértük fejlődését. A további fejlődés során bebizonyosodott, hogy urali bagolyról (*Strix uralensis*) van szó. Az illető, aki a madarat behozta, elmondta, hogy éppen nyaralt a Sátorhegységben, és a falubeli gyerekek hozták az „erdőből”. Közeli adat sajnos hiányzik. Tudomásunk szerint az urali bagolynak ez az első bizonyított fészkelése jelenlegi határainkon belül.

Fodor Tamás és Babay Károly

Ural Owl breeding on the Sátor Mountains. In the middle of July 1962. a student brought a downy owl to the bird-department of the Zoo in Budapest. It had an unusually large beak, the legs were big and strong, on the wings and tail broad bars could be seen. The habitude of the bird resembled the Ural Owl so we paid attention to its development in the course of which it proved an Ural Owl (*Strix uralensis*) indeed. He who brought the bird related that he has just been on vacation on the Sátor Mountains (NE Hungary) and the villageboys had brought the bird from the „forst”. Unfortunately any nearer data are lacking. As we know this is the first specimen of evidence of the Ural Owl breeding within the present Hungarian borders.

Tamás Fodor and Károly Babay

A hóbagoly egy régiebb dunántúli előfordulása. 1934 január utolsó napjaiban Kapuvártól D-re a teljesen behavazott tájon egy hóbagoly párt (*Nyctea scandiaca*) vertem fel, mely a napsütésben a magas hóban lépdelt. Mivel alig 20—25 m távolságnyira közelítettük meg az állatokat, lehetetlen volt a jellegzetes színű, nagy állatokat fel nem ismerni, mielőtt puha repüléssel elrepültek volna. Tekintettel arra, hogy a hóbagolynak összesen csak két magyarországi adatát ismerjük (Újszász, 1892 és Bakóca, 1928), fontosnak tartom 1934. évi megfigyelésem közzétételét, ha ez elkésve is történt.

Dr. Kretzoi Miklós

Snowy Owl's earlier occurrence in Transdanubia. In the last days of January 1934 I started up a pair of Snowy Owls (*Nyctea scandiaca*) south of Kapuvár (NW Hungary).

Dr. Miklós Kretzoi

Havasi sarlófecske Pécsen. 1958. VIII. 8-án egy környékbeli asszonytól sarlófecskest kaptam, melyet ő a pécsi Irányi Dániel téren az egyik üzlet rácsozata között fogott. A madár feje jóval nagyobb volt, mint a hazai sarlófecskeké, szárnya jelentősen hosszabb azokénál, toroka és hasa hófehér. A madarat havasi sarlófecskeként (*Apus m. melba* L.) határoztam meg. Sajnos kidobták, s bár mindent megkísértem, nem sikerült rábukkanom ismét.

Buchert Ádám

Alpine Swift at Pécs. On August 8 th, 1958. at Pécs (SE Transdanubia) an Alpine Swift (*Apus melba*) was caught, but I failed in conserving an preparing it.

Ádám Buchert

Havasi sarlófecskek feltűnése Budapesten. 1962. július 7-én arra lettem figyelmes, hogy a Bem József utcában sarlófecskek telepe felett, a sarlófecskek között két

sokkal nagyobb sarlósfecské röpköd (*Apus melba*). Az egyik elég közről volt látható, annak hasa alja fehér volt. A fecskék rövid ideig keringtek és aztán eltűntek délnek.

Ugyancsak 1962. augusztus 1-én FÁBA LÁSZLÓ budapesti lakos a Gellérthegy környékén észlelt 2 darabot.

Jakab András

Alpine Swifts turning up in Budapest. On July 7th 1962. my attention was caught by two much bigger Swifts flitting among the Common Swifts above their colony in the Bem street. One of the two could be observed quite close: its belly was white. The two Alpine Swifts (*Apus melba*) were circling for a short time and then disappeared towards south. On August 1st, 1962. LÁSZLÓ FÁBA also sighted two specimens in the vicinity of the Gellért Mountain (Budapest).

András Jakab

A fülespacsirta fészkelésének első bizonyítéka a déli Kárpátokból. 1962. július elején egy hetet töltöttem a Cindrel-hegységben, hogy a havasi lile fészkelési területét felkeressem. A rövidsárú füvezettel, sok izlandi mohával (*Cetraria islandica*) benőtt és kőtömbökkel tarkított tundrához hasonló terep átkutatása közben távcsővel egy könnyen felismerhető fülespacsirta (*Eremophila alpestris*) hímét pillantottam meg. Tovább figyelve, a már nehezebben felismerhető tojót is felfedeztem, de a köd leereszkedése miatt a feltételezhető fészkek-helyet nem deríthettem ki. Csak 1962. VIII. 23-án látogathattam meg ugyanezt a vidéket. Először 3 repülő fiatalot láttam. Ezek a feketés-barnán pettyezett madarak kitűnően rejtőzködtek el a kövek mögé vagy a talajmélyedésekben. Majd megjelent a tojó is, később a hím is csatlakozott a családhoz. A fényképezést, bár összetartva, szaladva, majd rövid távolságra felrebbenve kerülték el. A madarak gyors iramban rövid, de néha több méterre is futnak, úgyhogy rendes járási ütemben nem lehet velük lépést tartani. Futás közben testüket előrehajtják, csak hirtelen megállásuk közben egyenesednek fel. Eközben ügyesen használják ki a birkák patájának nyomait, ezeket hosszukban szívesen követik. Elég óvatosak voltak ahhoz, hogy elfogadható fényképet lehessen róluk készíteni; ha bizonyos távolságot átléptem, az egész család egyszerre emelkedett a levegőbe, s a talaj felett kb. 1 méterre, rövid szakaszra repült el. Három órát követtem őket, s eközben a család mindig tartotta a kellő távolságot tőlem.

Klemm Werner

Erster Nachweis über das Brüten der Ohrenlerche in den südlichen Karpaten. Anfang Juli 1962 weilte ich eine Woche im Cindrelmassiv (Zibnisgebirge, Muntii Cibinului), um die Brutplätze des Mornellregenpfeifers aufzusuchen. Beim Durchsuchen des tundrenähnlichen, mit kurzen Gräsern und viel Isländischem Moos (*Cetraria islandica*) sowie einzelnen Steinblöcken versehenen Geländes, erkannte ich durch den Feldstecher unschwer ein Männchen der Ohrenlerche (*Eremophila alpestris*). Bei weiteren Beobachtung zeigte sich auch das viel unscheinbarere Weibchen, doch konnte wegen einfallenden Nebels das vermutete Nest nicht entdeckt werden. Erst am 23. VIII. 1962 konnte der gleiche Ort wieder aufgesucht werden. Dabei zeigten sich zuerst 3 flugfähige Jungvögel, die schwarz-braun gescheckt erschienen und sich hinter Steinen und in Vertiefungen des Bodens ausgezeichnet zu verstecken verstanden, sodann das einförmiger braun erscheinende Weibchen. Schliesslich gesellte sich auch das durch den schwarzen Kehlfleck und die Wangenflecken auffällige Männchen zu der Familie, die nun vor dem photographierenden Beobachter zusammen bleibend, laufend, später auch eine kurze Strecke fliegend, auswich. Die Vögel laufen kürzere, manchmal aber auch viele Meter lange Strecken in so schnellem Tempo, dass man im gewöhnlichen Gehen nicht Schritt zu halten vermag, wobei sie den Vorderkörper niederdrücken und erst beim ruckartigen Anhalten wieder heben. Sehr geschickt nützten sie dabei die vertieften Schafsteige aus, in denen sie gerne entlangliefen. Sie waren scheu genug, um ein annehmbares Photographieren unmöglich zu machen. Wenn ich eine gewisse Distanz überschritt, so erhob sich die Familie beinahe gleichzeitig, um ein kurzes Stück, nur etwa meterhoch über dem Boden wegzufiegen. Im Laufe der etwa 3 Stunden währenden Beobachtung suchte die Familie immer wieder sich vom Beobachter zu entfernen.

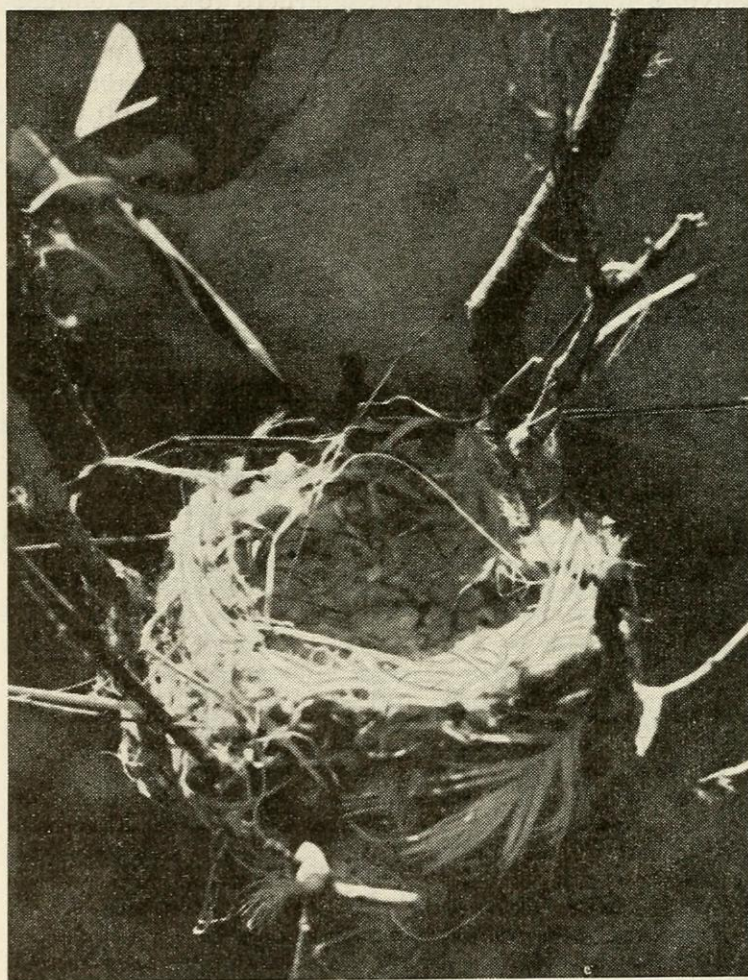
Werner Klemm

Sziki pacsirta téli előfordulása. 1959. december 9-én Székkutas határában egy igen fakó színezetű sziki pacsirta (*Calandrella brachydactyla*) tojót lőttem. Szárnya 94 mm. A hazai példányoktól meglehetősen eltér s ezért ellenőrzésre kiküldtük Prof. L. A. PORTENKONAK (Leningrad), aki szíves volt értesíteni, hogy a példány az ukrainaiakkal teljesen azonos és így a *C. b. brachydactyla* (Leisl.) első bizonyító példánya Magyarországról.

Dr. Pátkai Imre

Short-toed Lark occurring in winter. On December 9th, 1959. together with Egon Schmidt and István Sterbetz we were exploring the sodaic ranges on the territory of Székkutas (Central Hungary). Before our feet a small lark-like bird flew up which I shot. The bird was a female Short-toed Lark (*Calandrella brachydactyla*) of very pale colouring. Wing 94 mm. Differring considerably from the Hungarian specimens it was sent to PROF. L. A. PORTENKO, who kindly informed us that the specimen was quite equal to the Ukrainian ones and so it is the first specimen of evidence of *C. b. brachydactyla* (LEIS.) Lark coming from Hungary. On the same occasion we also observed a flock of 14 Shore-Larks (*Eremophila alpestris*).

Dr. Imre Pátkai

38. ábra. A halvány geze fészke
Figure 38. Olivaceous Warbler's nest
Orosháza, VII. 1960.

(Photo: Á. Murvay)

Az örvösrigó északi alfajának első előfordulása Magyarországon. 1960 márciusában Gyöngyössólymos határában a Mátrában két örvösrigót (*Turdus torquatus*) sikerült elejtenem, egyiket március 12-én, másikat március 18-án. Mindkét példányt a Madártani Intézetbe küldtem be, s míg az utóbbi *T. t. alpestris*nek, addig az első *Turdus torquatus torquatus* L. alfajnak bizonyult, amely alfajnak Magyarországról nem volt bizonyító példánya.

Nagy Gyula

Northern Ring-Ousel first occurring in Hungary. In March of 1960 on the territory of Gyöngyössólymos in the Mátra Mountains (N Hungary) I succeeded to collect 2 Ring-Ousels, one on March 12th and one on March 18th. Both were determined in the Ornithological Institute in Budapest: the latter was a *Turdus torquatus alpestris* BREHM while the former proved to belong to the *Turdus torquatus torquatus* L. subspecies that has so far been lacking a specimen of evidence collected in Hungary.

Gyula Nagy

A halvány geze fészkelése Orosházán. A halvány geze (*Hippolais pallida*) jellegzetes dalát már 1958 nyarán hallottam kertünkben. Fészket 1959 őszén lombhullás után találtam meg. Hangját 1960 májusától egész napon át hallatta. 1960 június 23-án ugyanazon a helyen, ahol az előző évben, kertünk orgonafáján, 4,30 m magasan ismét fészkeire bukkantam. A környező kertek közül ez a legárnyasabb, sűrű mogoró- és orgonabokrossal; a fészkek a lakóépülettől 7—8 m távolságra fekszik. A fenti időben dala már egyre ritkábban hallatszott, inkább csak csettegetésével jelezte jelenlétét. A kotló madár kartávolságra bevárt és így többízben lefénképezhettem. Július 3-án 3 fiókát észleltem, 4-én és 5-én az öregek rendszeresen etettek. 7-én este a fészket üresen találtuk, másnap izgatott öregeket észleltünk csak, és egy tövisszűrő gébics tartózkodott a kertben, valószínűleg ez rabolta ki a fészket. Július 17-ig az öregeket többször láttam vagy hallottam. A fészket a Madártani Intézet gyűjteménye számára leszedtük.

Murvai Árpád

Olivaceous Warbler breeding at Orosháza (SE Hungary). I had already heard the characteristic song of the Olivaceous Warbler in our garden in the summer of 1958 and I found its nest in the autumn of 1959 after the fall of the leaves. From May 1960 on its call could be heard all day long. On June 23rd, 1960. I detected its nest again at the same place as in the previous year: 4,30 m. high upon a lilac-shrub. Of the surrounding gardens ours is the most shady with dense hazelnut and lilac shrubs. The nest was located 7—8 meters far from our dwelling-house. At the end of June its song could be heard less and less frequently and it manifested its presence rather by its chatter alone. The female let me approach up to arm's length and so I could take several photos of her. On July 3rd I got sight of 3 young that were fed regularly by the adults on 4th and 5th. In the evening of 7th together with Dr. PÁTKAI we found the nest empty: next day we saw the excited adults alone and a Red-backed Shrike staying in our garden that must have robbed the nest. Till July 17th I saw or heard the adults several times. The nest was collected for the Ornithological Institute in Budapest.

Árpád Murvai

Süvöltő fészkelése a Soproni Hegységben. 1960 V. 9—11 között legalább 7—8 párban észleltem ezt a fajt a Soproni Hegységben, míg 1961 VII. 9—23 között három helyen láttam: ebből két helyen párban mutatkozott (GY.) 1962 május 30-án végül Brennbergbánya közelében sikerült megtalálni a süvöltő (*Pyrrhula pyrrhula*) négy-tojásos fészkealját (GY). A fészkekben a tojó kotlott. A fészkek sűrű lombosított, torz-koronájú lucfenyőn, kb. 2,3 m magasan volt, erős takarásban, az út felé nyúló ágavillára építve. Ettől a helytől kb. 35 méternyire, hasonló helyzetben, de valamivel alacsonyabban találtam egy másikat is. A fészkek állapota, valamint a benne talált tojáshéj-maradvány alapján arra következtettem, hogy idei elhagyott fészkekkel van dolgom. Nem messze az előbbi fészkektől megfigyeltem egy süvöltő párt: a tojó fészkekanyagot hordott egy lucfenyőre, kb. 9 m magasra (a csúcstól kb. 1,6 m-re), a már meglehetősen elvékonyodott törzs mellé, vagy annak közelébe.

Május 29-én ugyancsak Brennbergbánya közelében egy másik fészkek lucfenyő fiatalosban, lucfenyő fácskán kb. 1,9 m magasan, a törzs mellé volt építve. VI. 3-án a fészkekben 3 tojás volt, 8-án azonban már csak 2 ép és egy összetört tojást találtam az elhagyottnak látszó fészkekben (Sz).

V. 28-án KAPOSVÁRI JÁNOS figyelt meg Görbehalom közelében egy süvöltő tojót, amint épülő fészkehez szórt gyűjtött.

Júniusban az Erdőmérnöki Főiskola botanikus kertjében találtam egy félbehagyott, majd pedig egy késznek látszó süvöltő-fészket. Az előbbi buxus bokron, kb. 1,2 m magasan, a másik cipruson volt kb. 3,6 m magasan, sűrű helyen. A fészkek közelében magam és később VARGA FERENC tanársegéd is több alkalommal megfigyeltük a süvöltő-párt, valamint a fészkekhez repülő tojót. Egy idő után azonban e helyről eltűntek, de hangjukat többször lehetett hallani a kert különböző pontjain. Később VARGA a fészket megnézte és benne két tojás héjmaradványait találta.

Érdemes még megjegyezni, hogy mozgásuk a fajra jellemzően aránylag csendes. Mindketten csak a tojót láttuk fészkekanyagot hordani, a hím csak elkísérte.

Győry Jenő

Bullfinch nesting in the Sopron Mountains. On May 30 th 1962. close by the asphalt-road between Sopron and Brennbergbánya near to the latter (N Austro—Hungarian border) I succeeded in finding a Bullfinch's (*Pyrrhula pyrrhula*) clutch holding 4 eggs. The female was incubating in the nest that was built well screened on a dense deformed spruce upon a forked branch stretching towards the road at about 2,3 m high from the ground (but considerably lower respecting the level of the road.) The bird was tightly sitting the eggs so I could have a close look at her. The eggs and the nest were collected for the Ornithological Institute in Budapest. The nest is constructed of dry twigs, the cup mostly of fine rootlets lined with hairs. About 35 meters far from this spot, in perfectly similar position but somewhat lower I detected another nest. The condition of the nest as well as the remains of egg-shells found in it let me infer that I had to do with an abandoned nest. Next close by the road not far from the afore mentioned nests I observed a pair of Bullfinches. The female was carrying nest-material up on a spruce 9 m high (to about 1,6 m below the top) beside or near to the thinned trunk. Another nest — found on 29th also near Brennbergbánya — was built 1,9 m high close to the trunk of a small spruce in a young spruce-stand. On June 3rd there were 3 eggs in it, but on 8th SZILASSY found only 2 whole and a broken egg in the nest that seemed to be abandoned. On May 29th near Görbehalom JÁNOS KAPOSVÁRI observed a female Bullfinch gathering hairs — most likely for lining her nest — in the yard where there was a kennel. Both of us saw the female carry nest-material alone: the male just accompanied her. I wish to remark that their movements are rather serene characteristically to the species. In June in the botanical garden of the Academy of Forestry in Sopron I found an unfinished Bullfinch's nest and another apparently complete one. The unfinished nest was about 1,2 m high on a low Buxus bush close to the back-exit of the gymnasium. The other one I detected about 3 meters high on a Cyprus at a very dense place. To end with I remark that between May 9th and 11th, 1960. I sighted at least 7—8 pairs of this species: next on 21st I observed Bullfinches again: and between July 9th and 23rd I saw them at three localities, of which at two they were in pairs. The afore told details and previous observations (see in Aquila the earlier reports) concerning this species indicate that the Bullfinch is not just an occasional breeder in the Sopron Mountains though without doubt its occurrence is irregular.

Jenő Györi

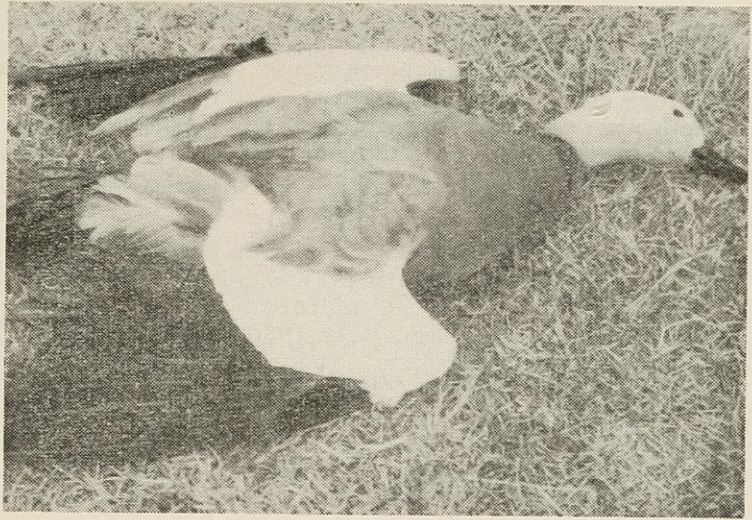
A sarkantyús sármány előfordulása Magyarországon. A sarkantyús sármány (*Calcarius lapponicus*) mint holarktikus faj csak igen ritka téli vendég Európa belsejében. Fészkelőterülete Norvégia, Svédország, Finnország, a Szovjetunió legészakibb részei, Amerikában Alaszka, Kanada sarkvidékei, Grönland. Első példányát 1960. január 10-én Ürbő-pusztán lőttem. A kb. 50 darabból álló csapatban csak 2 havasi fülespacsirta (*Eremophila alpestris*) volt. Hősármányok nagy csapataival nem keveredtek. Az elejtett madár tojó. Méretei: csőr 11 mm, csüd 20 mm, farok 63 mm, szárny 89 mm. Február 7-én ugyanazon a helyen találtam egy lábat, szárnyat és fejet. Talán egy sebzett példány valami ragadozótól otthagytott maradványa lehetett. Február 21-én gázos tarlóról felrepülő három madár közül egyet lelőttem, amely már színesedő hím, méretei: csőr 11,5 mm, csüd 20 mm, farok 64 mm, szárny 91 mm. Az említett előfordulások óta minden télen gyakran megfordulok Ürbőn, de sarkantyús sármányt nem láttam.

Hüttler Béla

Lapland Bunting occurring in Hungary. The Hungarian avifauna has increased to a new species. The Lapland Bunting (*Calcarius lapponicus*) belonging to a holarctic species is but a very rare winter visitor in inner Europe. I shot a specimen first at Ürbő-puszta (Centr. Hungary) on 10th January 1960. In the flock of about 50 there were 2 Shore-Larks (*Eremophila alpestris flava* Gm.) too; The Lapland Buntings did not mingle with the large flocks of Snow-Buntings (*Plectrophenax nivalis*). The shot female's measurements: bill 11.5 mm, tarsus 20 mm, tail 63 mm, wing 91 mm. On February 7th at the same place I found the head, one leg and wing of a Lapland Bunting. They must have been the remains of a wounded specimen left behind by some raptorial animal. On February 21st on a weedy stubble-field I started 3 Lapland

Buntings of which I shot a male beginning to get full dress. His measurements: bill 11.5 mm, tarsus 20 mm, tail 64 mm, wing 91 mm. Since the afore mentioned occurrences I have often been at Ürbő every winter, but I have not sighted Lapland Buntings any more.

Béla Hüttler

39. ábra. Vörös ásólúd

Figure 39. Ruddy Shelduck

Shot the 19th. august 1961 near Magyarkanizsa (Stara Kanjiza)

(Photo: J. Mikuska)

Hattyú-előfordulások — Occurences of Swans. 1962. január 15-én Vásárosnamény határában (Bereg m.) az egyik vadász énekes hattyút (*Cygnus cygnus*) lőtt. A madár súlya 9400 g volt. A Madártani Intézet gyűjteményébe került (JAKAB ANDRÁS).

1956. márciusában a vadászok egy énekes hattyúról adtak hírt a kiskunhalasi Harangos tóról (TERNYÁK JENŐ).

1962. januárjában a szászrégeni Maroson két fehér öreg és négy szürkés fiatal énekes hattyú mutatkozott. Egy öreget és két fiatalt a vadászok meglőttek (KOHL ISTVÁN).

Szentgotthárd határában 1961. XI. 7-én, a helyi vadásztársaság társas vadászata közben bütykös hattyút (*Cygnus olor*) lőtték. A jó kondícióban levő gúnár Intézetünkbe került. Súlya 11 400 g (PÁTKAI IMRE).

1962. III. 1. és IV. 5. között, Mecsér (Győr m.) határában a Kis-Dunán egy fiatal bütykös hattyú (*Cygnus olor*) tartózkodott a házi récék és ludak között (KÁLÓCZY LAJOS).

1961. I. 12. és II. 2. között Cikolaszigeten (Győr m.) két bütykös hattyút (*Cygnus olor*) figyeltem meg. Ugyanekkor a zajló Nagy-Dunán, értesülesem szerint négy darab tartózkodott (CSIBA LAJOS).

Ritka lúd- és réce-előfordulások — Occurences of rare Geese and Ducks. 1961. VIII. 19-én a nagykanizsai járásban egy vörös ásóludat (*Casarca ferruginea*) lőtték (MIKUSKA JÓZSEF).

1961. XI. 18-án PAPP MIKLÓS ledői lakos (Bihar m.) a község határában egy fiatal bütykös ásólúd (*Tadorna tadorna*) gácsért lőtt.

Nyíregyháza határában, a simapusztai Nagyszik tavon, 1961. XI. 28-án, LENGYEL IMRE bütykös ásóludat (*Tadorna tadorna*) lőtt (JAKAB ANDRÁS).

1962. IV. 1-én a Fertő (Neusiedlersee) keleti partján egy vörös ásóludat (*Casarca ferruginea*) figyeltem meg (AUMÜLLER ISTVÁN).

1959. XII. 7-én Tatán a halastavon egy fiatal gácsér bütykös ásóludat (*Tadorna tadorna*) lőtték, amely a Madártani Intézetbe került (PORGA ZOLTÁN).

1960. I. 15-én és 23-án a Sió torokban levő nyílt vízben (a Balatont jég borította) két jegesrécét (*Clangula hyemalis*) figyeltem meg (GYÓRY JENŐ).

1959. X. 6-án Biharugrán a halastavon egy fiatal gácsér fekete récét (*Melanitta nigra*) ejtettem el. X. 8-án hazatérőben Mezőtúr határában is láttunk két példányt JAKAB ANDRÁSSAL. — Munkatársaink jelentették, hogy Zebegény határában a Dunán egy füstös récét (*Melanitta fusca*) láttak. Első ízben 1959. XI. 20-án észlelték. Magam is kimentem és a madarat ott találtam, mely még napokig tartózkodott Zebegénynél (DR. PÁTKAI IMRE).

1959. XI. 15-én és 22-én az algyői Tisza-hídnál egy magános füstös récét (*Melanitta fusca*) figyeltem meg (SCHAFER LAJOS).

1961. IX. 18-án Kunféhértavon 12 db-ból álló füstös réce (*Melanitta fusca*) csapatot észleltem (DR. BERETZK PÉTER).

Pellérdén a halastavakon 1961. III. 19-én két füstös réce (*Melanitta fusca*) mutatkozott. Ugyancsak Pellérdén, a halastón, 1958. IX. 3-án, két öreg és három fiatal példányból álló kékesőrű réce csapatot (*Oxyura leucocephala*) figyeltem meg (GERÉBY GYÖRGY).

Ragadozó madár adatok — Dates on Birds Prey. Első biztos adatom a rétisas (*Haliaeetus albicilla*) Felső-Duna menti fészkeléséről 1928–29 évekből származik. A csallóközi oldalon a Porcika-szigeten költött egy pár. Fészükük tó partján, hatalmas, fekete nyáron kb. 20 m magasan épült. 1930-ban a fészket, melyet a sas elhagyott, a kerecsen (*Falco cherrug*) birtokolta. 1955. III. 12-én frissen épült fészket a tejfaluszigeti „Szélső-Jegenyész”-ben fedeztem fel. Nagyobb tisztás szélén álló jegenyén 25 m magasan állott. III. 15-én a fészket üresen találtam, a sas a környékről eltűnt. 1958. II. 16-án a körtvényesszigeti „Középfüzesben” ismét megtaláltam a rétisast fészkelve, hatalmas nyár hármás elágazásában, mintegy 25 m magasan. A fészkekben csak egy meg nem termékenyített tojást találtam. A sas még májusban is a fészkekben tartózkodott (CSIBA LAJOS).

1960-ban Bélapátfalván a Köpüsi sziklán fészkelte a vándorsólyom (*Falco peregrinus*). 4 tojása volt, 3 fióka kelt, ebből a budapesti Állatkert 2 darabot kiszedett, a negyedik tojás a fészkek alatt volt összetörve. Ugyanebben az évben az Örvénykőn és a Szardoka oldalon 1—1 pár kerecsen (*Falco cherrug*) fészkelte, fiókáit azonban kifosztották. Kékeden 1960-ban a parlagi sas (*Aquila heliaca*) egy fiókát repített. Nagy Hárshegyen 1960. IX. 21-én egy szirti sas (*Aquila chrysaetos*) tartózkodott (VÁSÁRHELYI ISTVÁN).

A kerecsen (*Falco cherrug*) fészkelését a Velencei-hegységben 1962-ben sikerült bizonyítanom. 1962. IV. 18-án találtam meg 3 tojásból álló fészkekalját, mely több nap múlva is 3 tojásból állónak bizonyult, tehát a fészkekalj biológiailag teljes. Valószínűleg fiatal pár megtelepedéséről volt szó. A fészkek a hegység északi lejtőjén, kb. 40 éves csertölgy állományban, 10 m magasan volt, melyben az előző évben egerészölyv fészkelte (RADETZKY JENŐ).

A debreceni Nagyerdőn 1961. V. 14-én az egyik fáról egy darázsölyv (*Pernis apivorus*) repült ki. A fészkek 16—18 m magasan, a törzstől 6—8 m-re egy vízszintes ág fagyöngy-kosarában épült, belseje friss zöld lombbal kibélelve. Két tojást találtam benne s ezért gyorsan lejttem a fáról, hogy az anyamadarat ne zavarjam a költésben (KISS KEVE).

1959. I. 15-én Valkó határában fiatal színezetű szirti sast (*Aquila chrysaetos*) láttam keringeni (DR. PÁTKAI IMRE).

A kiskunhalasi Harangos tó fölött 1954. XI. 7-én egy szirti sast (*Aquila chrysaetos*) figyeltem meg (TERNYÁK JENŐ).

Lakitelek határához tartozó Tőserdő természetvédelmi terület határában 1960. II. 7-én héjasast (*Hieraaetus fasciatus*) figyeltem meg (SCHAFER LAJOS).

Adatok a Duna—Tisza köze madárvilágához — Ornithological data from between the Danube and Tisza. Az 1958—61 időközében végzett Duna—Tisza közti madártan megfigyeléseink során az alábbi ritkán előforduló fészkelő és átvonuló fajokat észleltük kutatóútjainkon: *Tadorna tadorna*: Apaj, 1958. III. 10-én a halastavak felett magános ♂-et figyeltünk meg. 1960. II. 28-án a fülöpszállási Kelemen tavon a bütykös ásólúd hetes csapatban jelentkezett (ST.). *Cygnus cygnus*: Szabadszállás, Zabszéki-tó, 1960. X. 16-án 4 db szürke, fiatal ruhás énekes-hattyú vendégeskedett. Régebben Duna—Tisza közti viszonylatban Kistelken 1952. XII. 16-án 2 db ad + 3 juv. példányról adhatok beszámolót (ST.). *Haematopus ostralegus*: Fülöpszállás, Kelemen-tó, 1959. IX. 20 2 db (S.I.): Apaj, 1960. IX. 18. 1 db (SCH.E.). *Arenaria interpres*: Apaj, 1958. VIII. 17. 1 db: Fülöpszállás, 1959. IX. 20. 1 db (ST.). *Numenius arquatus*: Fülöpszállás, 1960. V. 15. A falutól keletre, a kecskeméti köves út mentén húzódó turjánosban 3 pár póling tartózkodott. 1 db fényképezett és meggyűrűzött fióka a madarak fészkelését bizonyítja (ST.). *Tringa stagnatilis*: 1958 nyarán ürbői gyűjtésű fészkekaljból az Állatkertben kikeltetett fióka bizonyítja, hogy ez a hajdan itt ritkán fészkelő faj szikeseinken ismét megtelepedett. *Calidris canutus*: Szabadszállás, 1960. IX. 3. 1 db (S.I.). *Crocethia alba*:

Apaj, 1959. V. 10. nász- és fenyérfutó pár vendégeskedett a halastavakon. Kiszínezett fenyérfutóról hazai viszonylatban ez ideig még csak egyetlen adatunk volt. Sárszent-ágotán, 1940. VI. 2-án BOSS PÁL gyűjtötte (Nimród Vadászlap 1940. XI. 20. p. 537.). Fülöpszálláson, 1959. X. 20-án 4 db vonult át (ST.). Apajon, 1960. IX. 12-én 2 db került elő (SCH.). *Limicola falcinellus*: Fülöpszállás-Kelemen tavon 1960. V. 16-án havasi partfutók csapatába vegyülve 6 db sárjártót figyeltem meg (ST.). *Phalaropus lobatus*: Apajon 1958. IX. 14., 1 db (SCH.); Szabadszálláson 1960. IX. 3., 1 db (ST.); Apaj, 1960. IX. 18., 1 db (SCH.). *Stercorarius longicaudus*: Szabadszálláson 1960. VII. 23-án 1 db ad. (ST.). *Larus melanocephalus*: Szunyogpusztai rizsföldeken 1960. V. 22: 2 db. Ugyanaz évben Szabadszálláson, VI. 15-én e faj fészkelése egy fészkelőben 2 kelőben levő tojás és pelyhes fióka fényképezésével bizonyítva. A fészek megtalálásához a költő öreg madár megpillantása vezetett (ST.). *Rissa tridactyla*: Szabadszállás-Zabszéki tavon 1960. X. 16-án 1 db feketén foltozott juv. (ST.). *Hydroprogne caspia*: Apajon 1958. V. 18., 1 db ad., VII. 17-én 1 db ad. + 1 db juv., 1959. IV. 19-én 1 db ad. (ST.). Apajon 1960. IX. 12-én 1 db; IV. 24-én TOPÁL GYÖRGY-gyel és DR. JÁNOSSY DÉNESSEL együttesen 5-ös csapatban megfigyelve (SCH.). *Sterna albifrons*: Apajon 1958. V. 18-án 1 db; Szegedi-Fertőn 1958. VI. 7-én 2 db (ST.). *Chlidonias hybrida*: Űrbői rizsföldeken 1959. VI. 28.-án 5 db; Szunyogpuszta, rizsföldeken 1960. V. 22-én 6 db (ST.). *Eremophyla alpestris*: Ócsán 1959-ben 1 db hősármányok és kenderikék társaságában. Ugyancsak fenti fajokkal keveredve Szunyogpusztán 1960. I. 17-én 68 tagú fülespacsirta csapat a hóból kiemelkedő *Artemisia monogyna* kórók magvait eszegette. A közékük vágó vándorsólyom egy fülespacsirtát hosszas hajszolás után kiragadott. Solton 1961. II. 11-én homogén csapatban 8+2 madár tartózkodott (ST.). *Pastor roseus*: Szabadszálláson 1960. VII. 23-án 2 db; ugyanaznap Fülöpszálláson 2+2 db; majd Solton VII. 31-én fiatal és öreg madarak 30 főnyi vegyes csapata (ST.). *Carduelis flavirostris*: Apajon 1958. I. 19-én GYÖRY JENŐVEL 6 db-ot észleltünk, 2 db begyűjtésre került (SCH.).

Megfigyeléseink egyes tételei után zárójelbe tettük az észlelők kezdőbetűit. Közleményünk legelső *Tadorna tadorna* adata és a tavicankó fészkelésének kimutatása közös megfigyelés (SCHMIDT EGON—STERBETZ ISTVÁN).

Múzeumi jellegű gyűjtőútjaim során a következő ritkább madárfajokkal találkoztam a Duna—Tisza közén: *Haematopus ostralegus*: Apaj, 1960. IX. 18-án 1 db (ugyanezen a napon Apajon SCHMIDT EGON is megfigyelt egy csigaforogatót, valószínű ugyanazt a madarat). *Arenaria interpres*: Apaj, 1960. VIII. 28-án és ugyanott 1961. X. 3-án 1—1 db; Apajon 1960. IX. 18-án és 1961. X. 3-án 1—1 db; *Phalaropus lobatus*: Apaj, 1960. IX. 18-án és IX. 25-én 1—1 db.; *Hydroprogne caspia*: Szabadszállás, Zabszéki tó 1961. IX. 16-án 6-os csapat.; *Crocethia alba*: Apaj, 1960. IX. 18-án és 1961. X. 3-án 1—1 db (GYÉRESSY ANTAL).

Lakitelek, Tőserdő határában 1960. V. 1-én egy szürke küllőt (*Picus canus*) figyeltem meg: V. 22-én pedig a halvány gezét (*Hippolais pallida*) két párban észleltem ugyanott, a nádasokkal benőtt füzesben (SCHÄFER LAJOS).

Inokai erdőben, 1961. I. 28-án 2 db fülespacsirtát (*Eremophyla alpestris*) figyeltem meg (TERNYÁK JENŐ).

Első ízben 1937. június közepén, másodízben 1940. június 9-én jártam Űrbőpusztán. Mindkét alkalommal fészkelte ott a pajzsos cankón és székicséren kívül a fehérszárnyú szerkő (*Chlidonias leucoptera*) is. A Sári vízben volt a fehérszárnyú szerkők telepe, mely 1937-ben kb. 80—100 párból állt, közöttük kormos szerkő, küszvágó csér vagy sirály nem volt látható. 1940-ben ugyancsak fészkelte a *Chlidonias leucoptera*, de már csak 20—25 párból álló telepben (MÁTÉ LÁSZLÓ).

A Peszéradacs és Szabadszállás közötti mocsaras területen, az ún. „Sziget”-ben, „vak-szikék”-en, 1923—29 közt fészkelte a székicsérek mindkét faja, 20—30 pár közönséges (*Glareola pratincola*) és 4—5 pár feketeszárnyú (*Glareola nordmanni*). Akkor, ifjú madarász lévén, a feketeszárnyúakat „nőstényeknek” véltem. Később — Chernel könyvének megszerzése után — már tudtam, hogy itt két különböző fajról van szó. Azonban csak most tűnt fel nekem a „Magyarország Állatvilága” XXI. kötet 643. oldalán közölt az állítás, hogy a feketeszárnyú székicsér 1843 óta nem költött hazánk területén. Ez az adat tehát a fentiekkel kiegészíthető (GERÉBY GYÖRGY).

A fehértói rezervátum mintegy 700 holdas összikesét halastónak alakították át, a viznövényzet kiirtásával. A levágott széki sás hatalmas úszó paplanokat alkot, amely

40. ábra. Üstökösgém fészkelése nádasban
 Figure 40. Nesting of Squacco-Heron in Reed

Szeged — Fehértó, June, 1961

(Photo: Dr. P. Beretz)

az uszadékon. A kormosszerkő (*Chlidonias niger*) 30—40 párban, a fattyú-szerkő (*Ch. hybrida*) 7—8 párban tojásokon ült. A fehérszárnyú szerkőnek (*Ch. leucopterus*) két készülő fészke volt megfigyelhető. Az első kaszálás után a széki sás ritkásan felburjánzott. Ez a körülmény lehetett az előidézője annak, hogy a vöcsökök eddig általam még nem látott tömegekben fészkeltek. A kis- (*Podiceps ruficollis*) és feketenyakú vöcsök (*Pod. nigricollis*) hozzávetőlegesen egyenlő arányban több száz párban fészkeltek, a búbos vöcsök (*Pod. cristatus*) 40—50 párban, a vörösnyakú (*Pod. griseigena*) 2 párban. A ritkás sáshoz a vöcsökök fészkeiket rögzíteni tudták. A fészkek csaknem kivétel nélkül takarva voltak, rajtuk olyan taposással, amely nem hevenyészett befedést mutatott. Újól meggyőződhettem az általam már közölt azon észlelésemről, hogy a vöcsökök tojásait a rothadó hő költi ki. A fészkelők számának jellemzésére említtem, hogy az egyik, kb. négyzetkilométernyi tó egyik, kb. két méteres csikján 76 feketenyakú-, 52 kis- és 16 búbosvöcsök fészket olvastam meg. A fészkelés a másik hasonló tóban hasonló méretű volt. Bár a második kaszálás után a fészkek nagyrésze tönkre megy, de akkorára remélni lehet, hogy a fiókák egy része kikel. Észleléseim 1962. július első hetében voltak.

Az üstökös gém (*Ardeola ralloides*) a Szegedi-Fehértónak az átvonulási időben rendszeres vendége. Közele fészkelőhelye a Tisza hullámterének szalagerdeje, különösképpen a Sasér.

1961. június elején, a volt rezervátum XII. tavában, amely ekkor még Tiszavízzel feltöltve nem volt — mindössze a csapadékvíz táplálta — a néhány száz méternyi avas nádasban 9 pár fészkelte le. Ebben a nádasban vörösgémtelep (45—50 pár) is volt, az üstökösgémek azonban ettől eléggé elkülönítve fészkeltek. Értesülesem szerint évtizedekkel ezelőtt a Velencei tavon fészkeltek üstökös gémekek nádasban.

A szarka (*Pica pica*) nagyarányú üldözése következtében mind gyakrabban keresi fel fészkelés céljából a nádasokat. Többször észleltem fészkelését a Szegedi-Fehértó nádasiban. Rendszerint a gémekekhez hasonlóan, az avas, töredezett nádra építi fészket a nádmagasság felső harmadában.

Dr. Beretz Péter

Ornithological data from Pannonia (West-Hungary) — Adatok a Dunántúl madárvilágához. Budapesten, 1950 májusában a Bem utca 12 sz. 3 emeletes bérház háborús sérült tűzfalában megállapításom szerint mindössze 3 pár sarlósfecske (*Apus apus*)

fészkel, azonban évről évre szaporodott a számuk. 1961-ben már kb. 20—25 pár fészkel, viszont 1962-ben mindössze 10—15 pár. Az épületet és annak tűzfalát 1961-ben tatarozták, éppen abban az időben, amikor a fecskék tojásán ültek. Mivel ki voltak téve annak, hogy a költőlyukakat is betapasztják, felkerestem az építkezés vezetőit és előterjesztettem Intézetünk azon kérelmét, hogy legalább azokat a lyukakat hagyják szabadon, ahol a fecskék költenek. Az építkezés vezetősége szíves volt és meghagyta a lyukakat, összesen 64-et. A fecskék ki is költöttek, sőt bőven van lyuk újabb fészkek elfoglalására is. Sajnos, amikor tavasszal a fecskék megérkeznek, a verebek a lyukak nagy részét már elfoglalták, ami nagy harcot vált ki a fecskék és a verebek közt. A fecsketelep jó ideig biztosítva van a Bem utcában, amely Budapest legnagyobb telepe (JAKAB ANDRÁS).

41. ábra. Léprigó fészke

Figure 41. Nest of Mistle Thrush

Iszkaszentgyörgy, 31. V. 1960.

(Photo: Dr. D. Tapfer)

1961 nyarán, egymástól függetlenül végiglátogattuk azokat a helyeket — a fenti kivételével — ahonnan sarlósfecske (*Apus apus*) budapesti fészkelésére híreket kaptunk, vagy ahol magunk láttuk őket. A Citadella falában 3—4 pár költött. Július utolsó napjaiban 11 sarlósfecske röpködött rendszeresen egy csapatban a vár körül. A Tas vezér utcában a Bartók-Szinpaddal szemben a II. emelet fölött a tetőpárkány alatti téglaresekben 2—3 pár költése biztos. SCHAFER megtalálta a Kelenföldön az állomás közelében is 2—3 párból álló telepüket. TAPPER további 2 helyen bukkant rá fészkelésükre: a Budafoki út és Irinyi József utca sarkán a Lágymányosi Dohánygyárral szemben a legfelső emelet magasságában egy téglalyukban 1 pár; a Lágymányosi utcában egy tűzfal aknaszilánkok által vájt lyukaiban is fészkeltek. Július végén minden este 10—15 darabból álló csapat repkedett a tűzfal előtti üres telek felett, s a környező utcákban. A Szent István parkot körülvevő házakban történő költése még mindig nem tisztázott. Nem fészkel a sarlósfecske sem 1960-ban, sem 1961-ben a Budafoki út és a Bertalan utca sarkán, ahol a tűzfal téglalyukaiban 1959-ben még 3 pár fészkel. Budapest sarlósfecske állománya tehát 1961-ben 35—40 párra becsülhető. (SCHAFER LAJOS és DR. TAPPER DEZSŐ)

Fejér megyében a szabadegyházaiszeszgyár ipari szennyvizet tartalmazó nagy-kiterjedésű tárolója parti sávjában, nem szikes talajon 2 pár gulipán (*Recurvirostra avosetta*) fészkelését állapítottuk meg 1961-ben BORS JÓZSEF kutatótárssal. 1960-ban a soponyai Sóstón 2 pár, 1962-ben ugyanott ugyancsak 2 pár fészkel s ez utóbbiak fiókákat neveltek fel. A léprigó (*Turdus viscivorus*) síksági erdőben való megtelepedéséről eddig nem volt adatunk. 1962. április 30-án, a Fejér megyei Sárszentmihály mellett elterülő ún. Szerencskeréki kis erdőben megtaláltam a léprigó 3-as, teljesnek veendő fészkealját. A tojásokon ugyanis a madár szorosán ült, illetve a tojások a preparálásnál erősen fiasnak bizonyultak. A Szerencskeréki erdőcske a Fejér megyei Sárrét déli részén elterülő néhány hektárnyi, lényegében telepített vegyes erdő. A fészek szilfán, a törzshöz építve, rendkívül exponált helyen, út mellett volt elhelyezve. A síkságra telepített vegyes erdőben tehát, ha az nincs túl messze a hegykerettől, megteremtődnek a léprigó megtelepedésének feltételei (RADETSKY JENŐ).

Budakeszi és Budaörs között az egyik völgykatlan fiatal akácosában néhai Bozsi TIBOR munkatársunk 1959 júniusában léprigó (*Turdus viscivorus*) már kikelt hármas

fészekaljára bukkant. A fészek egy karvastagságú akác lecsonkolt csúcsán kb 3 m magasságban volt. A fiókákat intézetünkben felneveltük. 1961 tavaszán a két hím csőrívágásaival agyonverte tojó testvérét, majd 1962 áprilisában az erősebbik hím végzett másik testvérel is. Azóta a volier más madaraival békességben él. — 1960. IX. 20-án Érd határában egy fiatal havasi lile (*Charadrius morinellus*) került kézre, melyet a Madártani Intézet gyűjteménye számára megszereztünk. (DR. PÁTKAI IMRE)

1962. április 11-én Dinnyésen (Velencei tó) a leengedett halastó területén (kb. $\frac{1}{3}$ része még víz alatt volt) egy kacagó csér (*Gelochelidon nilotica*) tartózkodott egy öreg heringsirály (*Larus fuscus*) és egy viharsirály (*Larus canus*) társaságában. Dankasirályok és bibicek állandóan zavarták őket. (BABAY KÁROLY)

1961. IX. 21-én Pinnye határában egy kis szántó közti tavaeska mellől 8 db kis pólingot (*Numenius phaeopus*) zavartam fel. Újkéren ugartyuk (*Burhinus oediconemus*) 1959 tavaszán még kevés mutatkozott, de költése a számára kedvező feltételek beállta folytán úgy látszik jól sikerült, mert egész nyár végén és ősszel sokat láttam. 1959. IX. 28. és X. 5. között állandóan 8 darab egy sztalinyec-tractor után bogarászott, varjak és dankasirályok társaságában a frissen fordított barázdákban. Annakra alkalmazkodott a modern kultúrához, hogy egészen bevárták a gépet. (DR. SOLYMOSSY LÁSZLÓ)

1960. május 13—14-én a kőszegi hegyekben 8—10 süvöltőt (*Pyrhula pyrrhula*), többnyire hímeket figyeltem meg a terület több pontján. Viselkedésük alapján költésük valószínű. 14-én, Velem község felé haladva kormosfejű cinke (*Parus montanus*) fészkelő odújára bukkantam, melyben fiókák voltak. A fészek bükkfa tönkjében volt, kb. $\frac{1}{2}$ m magasan. (Előző napon egy fiatal lucfenyvesben két példányt gyűjtöttem ebből a fajból). Több helyen észleltem búbos cinkét (*Parus cristatus*) is. A fenyves cinke (*Parus ater*) gyakori a területen: fészket fenyőtuskóban találtam 8 tojással. Hasonlóan gyakori a királyka (*Regulus regulus*) is. Megfigyeltem még a keresztcsőrűt (*Loxia curvirostra*) és a léprigót (*Turdus viscivorus*) is. A szalafő-környéki erdőkről, ahol 1960. május 16—17-én jártam, a következő jellemzést adhatom: túlnyomóan erdei fenyő szálerdők és sűrű fiatalosok, sok közbeékelt rét, borókás és kopáros foltokkal. Átlagos tengerszint feletti magassága 300 m. Az erdészek tájékoztatása szerint kb. 6—10 db-ra tehető az itt tartózkodó siketfajdok (*Tetrao urogallus*) száma. A búbos cinke az erdei fenyvesekben gyakori, fenyvescinkét azonban csak szórványosan észleltem: léprigót is megfigyeltem és egy frissen lőtt példány a darázsölyv (*Pernis apivorus*) előfordulását is bizonyítja. 1961. július 15-én a soproni hegyekben levő Várhelyen egy erdei szürkebegy (*Prunella modularis*) fészket találtunk jegenye fenyőfácskán, kb. 1,2 m magasan. Három tokos fióka volt benne. 22-én a visszamaradt két záptojástól eltekintve a fészek üres volt. A fészek alapja és burka fenyőgallyacs-kákból készült, bélése pedig moha volt. 1959. IX. 12-én Rácalmásnál partilile, havasi- és kispartfutó társaságából egy kőforgatót (*Arenaria interpres*) lőttem. IX. 11. és 13-án 1—1 fenyőfutót (*Crocethia alba*) gyűjtöttem Sinatelepnél (Ercsi) és Böleskénél. 1961. VIII. 25-én egy lócsért (*Hydroprogne caspia*) figyeltem meg Dunaföldvárnál. IX. 17-én fiatal halfarkast (*Stercorarius sp.*) láttam Kulcsnál. 1957. XII. 15-én a Dömsöd melletti Kisdunán, a víz fölött északnak tartó csért figyeltem meg. Tekintettel a téli előfordulásra, nem valószínű, hogy a sajnos nagyon rövid ideig megfigyelt madár küszvágó csér volt. (GYÖRY JENŐ)

1960. IV. 2-án a bajai temetőben borostyánindák között elpusztulva találtam egy tojó gatyáskuvikot (*Aegolius funereus*). A madár petefészke fejlett volt, teste igen zsíros, gyomra üres. Külsérelmi nyomok nem mutatkoztak rajta. A preparátumot a Madártani Intézetnek adományoztam. (FEKETE KÁROLY)

1959. december 9-én Székkutas határában egy 14 példányból álló füles pacsirta (*Eremophila alpestris*) csapatot figyeltünk meg (DR. PÁTKAI IMRE)

Középrigócon (Somogy m.) 1958 októberében kisebb búbos cinege (*Parus cristatus*) csapatokkal találkoztam, ami azt sejtette, hogy talán itt is költenek. 1959 nyarán aztán egy etető öreget követve megtaláltam fészket, benne egy majdnem anyányi fiókéval. 1959 tavaszán és nyarán Darány határában száradó tölgyes erdőben gyakran láttam fekete harkályt (*Dryocopus martius*). 1962. május 2-án ugyancsak Darány határában, elegyetlen erdei és fekete fenyő állományban a fenyves cinege (*Parus ater*) fészket találtam, egy töből eltávolított fa keskeny üregében. A fészekben 6—7 tojás lehetett (FERENCZ MIKLÓS).

Pécsett 1959 őszén, november 3-án láttam az első keresztcsőrűt (*Loxia curvirostra*), következő napon egy nagy csapat keresztcsőrű és 5 db szalagos keresztcsőrű (*Loxia leucoptera*) szállt meg kertemben. Rendkívül bizalmasak voltak. Szárnyukon a kettős fehér csík igen jól meglátszott, amikor a mandulafákon fejfelé lógva csipegették a mandulákat, de jól látszott a felrepüléskor is. November 7-én egy újabb 34 darabból álló szalagos keresztcsőrű csapat jelent meg. Ugyanekkor a keresztcsőrűek csapata 200 körüli tömegre növekedett. A szalagos keresztcsőrűek mindig külön járnak a többtől és a hangjuk sem olyan, mint a többieké. Kertemben 18 mandulafa van. Egyesek közöttük igen magasak, úgy hogy nem lehet leszedni róluk a termést. Ez mindig jó madárcafaló. 1959-ben szándékosan többet hagytam a fákon, mint máskor. A keresztcsőrűek valósággal lesarabolják a mandula kemény burkát, és amikor már borsónagyságú lyuk van a mandulán, akkor kihúzzák a belét. Ha azonban e művelet közben a mandula a fáról leesik, másikat kezdenek ki. Keresztcsőrűek földre nem szállnak, az általuk levett mandulákat a meggyvágók és csuszák, de néha a pintyek és a cinegék szedik fel. (GERÉBY GYÖRGY)

A Pilis hegységben, Dobogókő körzetében, 1962. április 26-án törpesas-pár (*Hieraaëtus pennatus*) megfigyelése közben egy hollópárt (*Corvus corax*) és egy vöröskányát (*Milvus milvus*) is észleltem. Lehetséges, hogy ebben a kései időszakban nem kóborló hollópárról, hanem itt fészkelőkről van szó (DR TAPPER DEZSŐ).

Az irodalom mindig kiemelte, hogy a balkáni gerle (*Streptopelia decaocto*) terjeszkedése folyamán a Bakonyt, mint erdős, hegyes vidéket kikerülte, a Bakony-községeiben nem fészkel. Értesülésem szerint Hárskúton, mely a Bakony legmagasabban fekvő községe (500 m. t. sz. f.) 1959-ben telepedett meg a balkáni gerle. Én 1960. X. 6-án láttam egy példányt, majd 1961. IX. 12-én, és később is egy-egy példányt. Lehetséges, hogy az utóbbiak azoktól származnak, amelyeket 1960-ban mint fiókákat Veszprémből hoztak ide és még októberben is látták őket. 1961-ben újra hoztak két darabot Veszprémből, ahol igen sok van. Ezeket is láttuk még október közepéig, amikor a faluban élő többi példánnyal együtt eltűntek. Szaporulatuk nem volt (SZEMERE LÁSZLÓ).

További adatok a Gerecse-hegység és a Középső-Duna madárvilágához: BÜTTNER GYULA 1956. tavaszán tojásain ülő erdei szalonkát (*Scolopax rusticola*) rebentett Gombáspuszta környékén. SZOMJAS LÁSZLÓ a Gerecse déli végén, a Fehérvő nevű sziklán több éven találta a kerecsen (*Falco cherrug*) fészket, legutóbb 1959-ben is. Héreg környékén ugyanez évben ötös fészkealját találta. 1955 június 4-én, a süttői I/1 kőbányában, fehérbarázdabillegető (*Motacilla alba*) fészében majd anyányi kakukkiókát (*Cuculus canorus*) találtam. Hajnalmadár (*Tichodroma muraria*) 1961 tavaszán kettő, majd egy példánya április hóig tartózkodott az egyik művelés alatt álló tardosi vörösmárvány bányában. Keresztcsőrűek (*Loxia curvirostra*) 1959 július 29-től november 11-ig tartózkodtak süttői kertünkben. Kb. 15—20 példány. A novemberi példányok már szépen színesedtek. Ez volt legkésőbbi előfordulásuk. Egyébként majd minden évben megjelennek június-augusztusban. 1960-ban nem jelentkeztek, de 1961 szeptemberig sem észleltem még egyes példányokat sem. Balkáni fakopács (*Dendrocopos syriacus*) 1960 nyarán süttői udvarunkon fészkelte egy odvas hársfában. A fekete harkály (*Dryocopus martius*) sikeres költését figyelte meg SZOMJAS LÁSZLÓ Bányahegyen, 1960-ban. Nagyköcsag (*Egretta alba*): VEZÉR KÁROLY és HOLDAMPF GYULA 1960 augusztus 21-én észleltek a neszmélyi szigetek közt egy átvonuló példányt. 1959 szeptember 13-án a moci sziget orránál levő zátonyon elejtettem egy átvonuló ujjas lilét (*Squatarola squatarola*). BÜTTNER GYULA a neszmélyi dunaágban a gólyatölcs (*Himantopus himantopus*) egy-egy példányát figyelte meg 1960 őszén és 1961 szeptember 26-án. 1961 augusztus végén két ízben láttam a lócsér (*Hydroprogne caspia*) egy-egy példányát. TÓTH GYULA 1955. II. 8-án a Pisznice alatt fenyszajkót észlelt (*Nucifraga caryocatactes*). Süttői kertünkben DR. PÁTKAI 1960 IX. 25-én a tüzesfejű királyka (*Regulus ignicapillus*) 5—6 példányát figyelte meg. Az 1961. évben a bányahegyen egy-két kislégykapót (*Muscicapa parva*) figyeltem meg. Fészkeléséről nincs adatunk (DR. SÁGHY ANTAL).

Megfigyelésem szerint a *Dendrocopos syriacus* által kivésott odvakat több esetben a *Sturnus vulgaris* foglalja el. 1959-ben Nárai (Vas megye) község területén, eperfában készített magának odút a balkáni fakopács. Már tojásai lehettek, amikor a seregélyek az odút elfoglalták és költöttek benne. Következő évben az egyik ház udvarán álló körtefa-

ban vésett odut a fakopáncs, melyet ugyancsak a seregélyek szálltak meg és költésre használtak két éven át. Csákánydoroszlóban 1960 március 21-én öreg almafában készített magának odut a balkáni fakopáncs, de mielőtt költött volna benne, seregélyek foglalták ezt el, úgyszintén a következő esztendőben is. 1960 március 6-án Csákánydoroszlóban hirtelen beállott havazás alatt a pataknál egy csér jelent meg s hosszabb ideig repkedett ott. A madarat *Sterna macrura*-nak néztem, de mivel begyűjteni nem volt módomban, bizonyítva nincs. Egy *Egretta alba* tartózkodott a Rába csákánydoroszlói szakaszán 1960. szeptember 4-én és azt megelőző néhány napon át. — *Ciconia nigra* 5 példánya tartózkodott 1959. szeptember 13-án Csákánydoroszlóban a Rába mellett. — A felsőcsatári erdőben 1959. augusztus 1-én *Cuculus canorus* fiókat etetett az *Erithacus rubecula*. — *Anthus campestris* egy példánya mutatkozott Csákánydoroszlóban 1959. július 12-én. A körmendi romos várkastély-épületen 1959. és 1961. évben néhány *Apus apus* költött. — *Anthus spinoletta* egy példányát észleltem 1961. március 26-án Náraiban. — 1959. április 19-én Csákánydoroszlóban a Rábánál egy *Locustella luscinioides*-t észleltem. — *Prunella collaris* mutatkozott 1961. január 1-én Csákánydoroszlóban, és 1962. január 20-án Szombathelyen-egy egy darab. — A Rába csákánydoroszlói szakaszán 1961. március 19-én *Pandion haliaëtus*-t láttam. 1925. évben a Kőszeg melletti Írottkőnél, áfonyásban néhány fiatal *Tetrastes bonasia*-t láttam. 1960. április 24-én Nárai határában egy kormos és dolmányos varjú (*Corvus corone* × *cornix*) korcsot lőttem, melyet a Madártani Intézetnek beküldtem. (CSABA JÓZSEF).

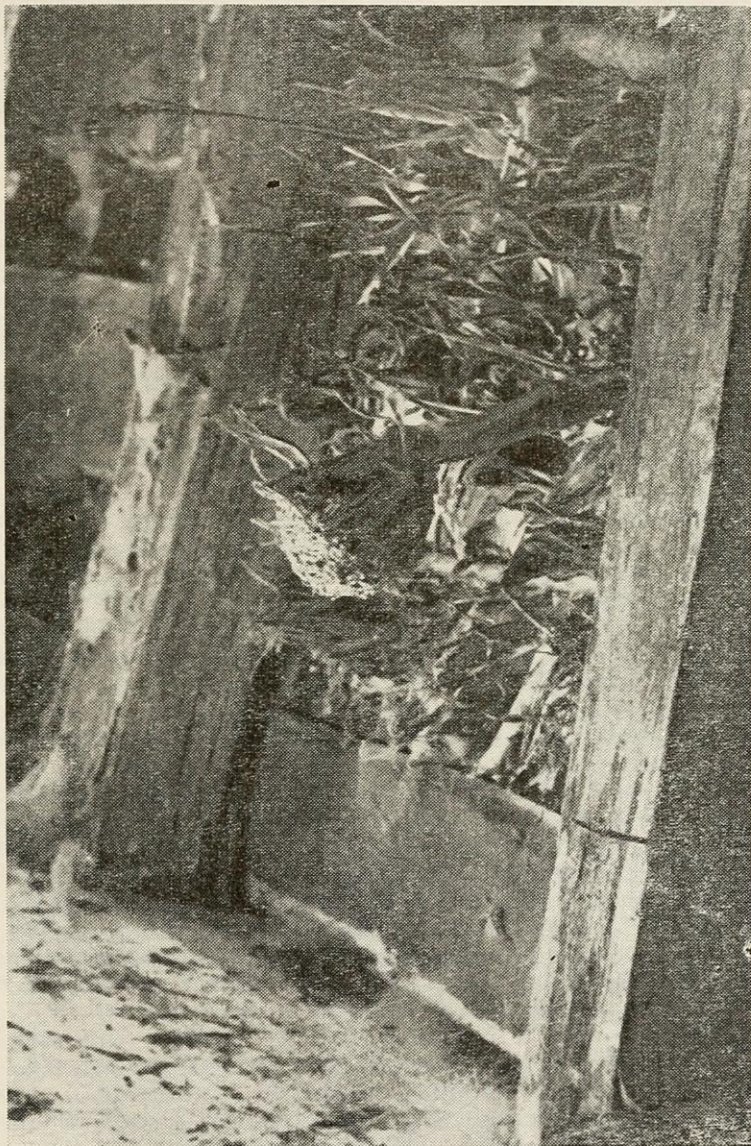
A pehelyréce (*Somateria mollissima*) egy fiatal példányát figyeltem meg Keszthely közelében 1959. X. 16-án. 1961. X. 16-án a halászhók két fiatal példányt fogtak Fonyód előtt, melyből egyet megettek, másikat ellenben BOGDÁN LÁSZLÓ szíves volt Intézetünk gyűjteményének beküldeni. Közlése szerint több napon át egy 6—7 főből álló csapat úszkált a fonyódi főcsatorna beömlése előtt a Balatonon. 1959. X. 16. és 18. között három napon át Fenékpusztá előtt a Balatonon egy 5 fiatal példányból álló fekete réce- (*Melanitta nigra*) csapatot figyeltem, 1959. IX. 27-én Balatonszentgyörgy előtti öböl partján egy csigaforgató (*Heamatopus ostralegus*) tartózkodott egész rövid ideig. Ugyanezen a helyen 1961. X. 7-én és 9-én egy kis godát (*Limosa lapponica*) láttam. Fenékpusztá előtt 1961. XI. 1-én 2 kőforgatót (*Arenaria interpres*) észleltem, majd 4-én Balatonberénynél 3-at. A fenyérfutóval (*Crocethia alba*) több alkalommal találkoztam ezen idő alatt, így a Keszthely felső része (Alsógyenes) felé eső szabadstrandon 1960. IX. 7-én 4 rótes példányt láttam, ugyanitt 1960. X. 16-án már csak kettőt; Balatonberénynél 1961. IX. 4-én 2 példányt, X. 7-én Balatonszentgyörgy öblében szintén kettőt, havasi és apró partfutókkal, X. 9-én már csak egyet. Fonyódon a halastavak tőzeges zátonyocskáján 1960. IX. 1-én 2 sarki partfutót (*Calidris canutus*) figyeltem meg, egyik rozsdás színezetű, másik szürkés volt. A kis sirályt (*Larus minutus*) 4 ad, 1 juv szintén több ízben láttam, így Fonyódon a halastavak alatti vadvízen. 1960. V. 13-án a Kisbalatonban a Vörsivíz felett 4 öreg példány keringett; Tihany előtt a szabad Balaton vize felett a Szarkádi-erdő alatt hajóról egy példányt láttam 1961. IX. 12-én; Fonyódnál a móló körül 1961. XI. 14-én egy 15—16 főnyi csapat mozgott, XI. 23-án már csak kettőt láttam; XI. 14-én a halastavakon is találkozottam eggyel; 1962. V. 5-én Keszthelyen a móló körül egy kormos szerkő csapatban egy fiatal kis sirály is keringett. Igen felszaporodtak a balatoni lócsér (*Hydroprogne caspia*) megfigyelési adataim: 1959. IX. 27-én a Zala torkolatánál 2; 1960. IV. 24-én Fonyód határában 3. Balatonszentgyörgy előtti öbölnél 1960. IX. 2-án egy ad. és egy juv.; IX. 5-én 1 ad., 3 juv.; IX. 6-án 2 db; 1961. IV. 20-án Balatonberény előtt a Balaton felett 3; Balatonszentgyörgy öble előtt 1 és a Zala torkolata előtt is 1 db; 1961. VIII. 31-én, illetve IX. 4-én Balatonszentgyörgy öble előtt 1, illetve 4 db; az utóbbi napon Balatonberénynél is láttam egyet; 1962. IV. 13-án Fonyódon a halastóban 7-es csapat, ugyanitt IV. 30-án 1 példány; 1962. V. 4-én Balatonberénynél 2; Balatonszentgyörgynél 6 db. Az 1962. évi rendkívül hűvös tavasi időjárás, mely július elejéig is kihúzódott, a madarak vonulását is megzavarta, így 1962. VI. 26-án Fonyódon az egyik leeresztett halastóban 4 lócsért figyeltem meg 23 kissirály (*Larus minutus*), 25—30 ezüst sirály (*Larus argentatus* juv. et semiad.) és 40—50 dankasirály stb. társaságában. A lócséreket ezután több napon át is láttam, utoljára VII. 2-án kereshettem fel a halastavat, akkor is mutatkozott 3. A Balaton környékén eddig nem észlelték a sziki pacsirtát (*Calandrella brachydactyla*), 1960. IV. 24-én Fonyódon a halastavak mellett egy pár négyzetméternyi szikes folton találkoztam eggyel, mely

felriasztva mindig erre a kis foltra tért vissza, ahhoz ragaszkodott. A zsezsét (*Carduelis flammea*) is csak egy ízben állapította meg Lovasi, én két darabot láttam Fonyódon 1959. XI. 12-én a halastavak és a kaposvári vasútvonal között. (DR. KEVE ANDRÁS)

1961. VI. 3-án Szilágy község határában, réten, kis patak partján álló fehér fűzfa odvában találtam a füleskúvik (*Otus scops*) fészkeére 4 friss tojással 140 cm magasságban; az öreg madár erősen ült tojásain. VI. 8-án a fent leírt fészkes fához közel újabb fészkelését találtam 4 pelyhes fiókával. Az öreg madár ezeket is melengette. Mindkét öreg madarat, valamint a fiókákat meggyűrűztem, a fészkealjat pedig a pécsi Janus Pannonius Múzeum gyűjteményében helyeztem el. (AGÁRDI EDE)

1960. március 16-án a Budaörs határában fekvő Szekrényes, illetve Farkashegy oldalában két havasi szürkebegyet (*Prunella collaris*) figyeltem meg. Április 15-én újból egy példányt láttam. (KOFFÁN KÁROLY)

1960. május 21—27 közt tartózkodtam a Villányi hegységben. Kutatási területem elsősorban a Nagyharsányhegy volt, de tettem utakat a hegység más részeiben is egészen Siklósig. Csak néhány fajjal szeretnék itt röviden foglalkozni: *Monticola saxatilis* az egész hegységben egyenletesen elterjedt. A Nagyharsányhegy délnek néző oldalán levő romházban kirepülés előtt álló fiókákat találtam, majd egy onnét nem messze körzetét tartó és állandóan éneklő hím jelenléte kotló tojásra engedett következtetni. *Oenanthe oenanthe* feltűnően kevés. A szőlőkben találtam itt-ott egy-egy párt. A fent említett romházban május 5-én 6, már tollasodó fiókát gyűrűztem meg. Poszáták (*Sylvia nisoria*, *communis*, *atricapilla*) közül egyedül a karvalyposzátával találkoztam relative gyakran. Május 22-én egy *Hippolais icterina* példányt hallottam énekelni. Cinege általában kevés, a *Parus palustris* viszonylag gyakoribb mint a *P. maior*. *P. caeruleus* egész idő alatt nem észleltem. *Emberiza hortulana* a Nagyharsányhegyen karakter- és domináns faj. Mindenfelől hallottam jellegzetes énekét. A Nagyharsányhegy mint biotóp eléggé hasonló a budaörsi Csiki hegyek egyes részleteihez, ahol kis számban szintén megtalálható a

42. ábra. Füstifecske fészkeének különös elhelyezése

Figure 42. An unusual Nest of Swallow

Pécsvárad, 6. VIII. 1958

(Photo : Gy. Szabó)

kerti sármány, kövi rigó és hantmadár. *Merops apiaster* az egész hegységben szórányosan megtalálható. A villányi téglagyárnál kis, kb. 6—7 párból álló telepét találtuk. (SCHMIDT EGON)

Fészkelési rendellenességek. 1959. szeptember 27-én Harkány gyógyfürdő parkjában a tengelicek (*Carduelis carduelis*) még etették kirepült fiókáikat. Ugyanitt szeptember 18-án a molnárfecskék (*Delichon urbica*) fiókái még egyik fészekben benn voltak. 1959. április 16-án Mecseknádasd határában a betonút mellett *Artemisia nigra* tő tövében a búbos pacsirta 4-es fészekalját gyűjtöttem, ugyanebben a fészekben május 1-én 5 mezei pacsirta (*Alauda arvensis*) tojást találtam. 1959. április 16-án Apátvarasd határában betonút mellett a barázdabillegető (*Motacilla alba*) fészékében egy tojást találtam, április 20-án a fészekalj 5-re egészült ki és ekkor begyűjtöttem. Meglepetésemre április 22-én ugyanebben a fészekben egy újabb tojás volt. Az új tojás ismeretes a nyaktekeresnél stb. Hosszú tapasztalatom során kevés esetben fordult elő, még pedig a következő fajoknál: *Aquila pomarina*, *Sylvia atricapilla*, *Saxicola torquata*. 1961. május 25-én Pécsvárad határában gyümölcsös kertben almafán 2 m. magasságban tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*) fészket találtam, 6 tojással és egy frissen kelt fiókéval. 29-én csak 4 tojás volt a fészekben és egy kitollasodott mezei veréb (*Passer montanus*) fióka.

Agárdi Ede

Faunisztikai adatok a szombathelyi múzeum elpusztult madárgyűjteményéből.

A Szombathelyen felállított Vas megyei Múzeum természetrajzi osztályát CHERNEL ISTVÁN alapította 1908-ban. Kezdetől fogva, éveken át ő volt az öre s mint ilyen, egy nagyobb termet teljesen betöltő 17 tárolóban, biológiai csoportok szerint rendezve mutatta be a megye majdnem teljes madárvilágát. Időt, fáradságot és anyagi áldozatot nem sajnálva, sokszor családtagjaival együtt dolgozott a múzeumban. Unokaöccsétől, MANNBERG ARVED dr-tól tudjuk — aki annakidején szintén közreműködött a munkálatoknál — hogy CHERNEL mily nagy örömmel és határtalan lelkesedéssel tevékenykedett a gyűjteménynek modern múzeológiai szempontok szerinti felállítása érdekében.

A kitömött madarak, természetes környezetüknek megfelelően, következő csoportok szerint voltak kiállítva: I. Sziklás erdőrézlet. II. Tórézlet. III. Mocsárrézlet. IV. Legkárosabb madaraink. V. Téli kép. VI. Leghasznosabb madaraink. VII. Síkság és mezőrézlet. VIII. Fenyveseink lakói. IX. Vizeink ritka téli vendégei. X. Parlagi madarak. XI. Átvonuló vizi madarak. XII. Ritka ragadozók. XIII. Legritkább fészkelőink és tuskés bokraink lakói. XIV. Átvonuló mocsári madarak. XV. Sziklák és falak lakói. XVI. Erdőségeink ritkább fészkelői és átvonuló vendégei. Végül a XVII. tárlóban a fészek- és tojásgyűjteményt helyezte el. Különösen szép volt a havas téli táj, valamint sással, nádassal szegélyezett tórézlet szinte teljes elevésséggel ható madárcsoportjai.

CHERNEL ISTVÁN a múzeumnak ajándékozta sok ritka madarát: hasonlóan támogatta azt MOLNÁR LAJOS is. CHERNEL 1912 óta a gyűjtemény kezelésében tartósan gátolva volt, majd 1914-től 1923-ig, az első világháború okozta szénkéneghiány miatt, a felállított madarak egy része tönkrement. CHERNEL ISTVÁN halála után MOLNÁR LAJOS jött a múzeum segítségére és a hiányokat saját maga által gyűjtött és kitömött vasi példányokkal pótolta.

A több mint 300 darabból álló értékes gyűjtemény legnagyobb része — több ritkasággal együtt — a második világháborús események folytán megsemmisült, közöttük a *Pipilo erythrophthalmus* egyetlen hazai példánya is.

Néhány adat a múzeum korábbi madárgyűjteményéből: *Turdus pilaris* albino Vasszecsény, 1924. január 25. (VARGA és STRANSZKY), *Turdus torquatus alpestris* ♂ Nagyszentmihály 1887. november 26. (CHERNEL I.), *Monticola saxatilis* ♂ Csák 1894. május 6. (CHERNEL I.), *Cinclus cinclus* ♂ Kőszeg 1908. február 27. (CHERNEL I.), *Motacilla flava thunbergi* ♂ Tömörd, 1899. május 7. (CHERNEL I.), *Tichodroma muraria* ♂ Németújvár (MOLNÁR L.), *Plectrophenax nivalis* ♂ Molnászecsőd 1905. február 12. (MOLNÁR L.), *Carduelis flammea holboelli* ♂ Kőszeg 1893. november 28. (CHERNEL I.), ugyanaz ♂ Kőszeg 1894. január 3. (CHERNEL I.), *Carduelis flammea cabaret* ♂ Kőszeg, 1893. november 13. (CHERNEL I.), *Pipilo erythrophthalmus* ♂ Molnászecsőd 1928. január 17. (MOLNÁR L.), *Lanius senator* ♂ Tömörd 1894. június 22. fészékével (CHERNEL